

ARTEMISIA

Ida Mirow
2016

Karaktärer:

ARTEMISIA – Artemisia Gentileschi, konstnär, ca 17-19 år.

TUZIA – Hyresgäst hos familjen Gentileschi och Artemisias vän.

ORAZIO – Artemisias far, konstnär.

IDA MIROW – Nyfiken.

AGOSTINO – Agostino Tassi, Artemisias lärare och Orazios kollega.

COSIMO – Agostinos hjälpreda och kompanjon.

DOMSTOLEN – Består av minst en person, men gärna så många som möjligt.

SCEN 1

Ett vitt rum. Överallt på väggarna och golvet stänk av tjock målarfärg. Mitt i rummet står Artemisia, klädd i svartglansig lackklänning i barockstil. (Alla karaktärer bär liknande lackkostymer med silhuetter hämtade från tidigt 1600-tal. Eller så är det bara Artemisia som gör det.)

ARTEMISIA: Dom två männen, eller ska jag säga gubbarna, ser på Susanna genom buskarna.

TUZIA: Man ser att dom vill ont.

ARTEMISIA: Dom viskar sinsemellan. Susanna stiger upp ur vattnet. Hon ser dom inte. Hennes bylte med kläder ligger vid bassängens kant.

TUZIA: Visst glimrar solen i bassängens vatten? Jag kan se det framför mig.

ARTEMISIA: Jo, men det är inte miljöerna som är det viktiga nu. Jag målar karaktärer. Susanna sätter sig ner och börjar torka sig. Plötsligt hör hon ett ljud. Hon vänder sig snabbt om. Gubbarna har smugit sig på henne bakifrån utan att hon märkt det. Ingen kunde ana att gubbar med bågformad rygg, gikt, åderbräck och starr kunde ta sig fram så tyst och smidigt och nu sitter Susanna naken och fortfarande fuktig framför två demoner.

TUZIA: Vad viskar dom till henne?

ARTEMISIA: Sexuella förslag.

TUZIA: Så klart.

ARTEMISIA: Dom drar i hennes hår och försöker kyssa henne på halsen och i ansiktet. Hon drar kniv och skriker. Gubbarna backar. Hon reser sig över dom naken och med kniven i handen och säger att om dom någonsin närmar sig henne igen kommer dom att förlora både händer och fötter. Och dom springer.

TUZIA: Om det ändå slutade där.

ARTEMISIA: Samma kväll knackar det på dörren till huset där Susanna bor med sin man. Några män har kommit för att arrestera henne. Dom två gubbarna säger att dom sett henne möta an ung man vid bassängen tidigare samma dag. Susanna döms till döden. När hon leds mot sin avrättning skriker hon så högt att till och med Gud hör det.

ORAZIO kommer in.

TUZIA: Goddag, herr Gentileschi.

ORAZIO: Artemisia, jag behöver din hjälp med kardinalens porträtt.

ARTEMISIA: Ja pappa. När ska det vara färdigt?

ORAZIO: Kardinalen anländer imorgon.

ARTEMISIA: Jag kommer, vänta.

ORAZIO: Möt mig i ateljén.

Orazio går.

TUZIA: Fortsätt!

ARTEMISIA: Gud skickar en liten pojke till Susannas undsättning. Pojken skriker att människorna är dårar som dömer en kvinna till döden utan bevis. Förhör gubbarna i skilda rum, säger han, och så får det bli. Utfrågaren ber den första gubben att berätta vad som hände. Beskriv hur det såg ut vid bassängen, säger han. Gubbe nummer 1 säger att det växte ett träd vid kanten. Vad för slags träd? En mastixbuske, säger Gubbe nummer 1. Gubbe nummer 2 får samma frågor. Vad för slags träd? En stor gammal ek, säger Gubbe nummer 2. Nu vet alla att gubbarna ljuger. Dom döms till döden och Susanna går fri.

TUZIA: Hur avrättas dom?

ARTEMISIA: Nä, jag måste faktiskt gå nu. Räck mig min kappa är du snäll.

Artemisia kysser Tuzia på kinden.

SCEN 2

IDA MIROW: När visste du att det var målare du ville bli?

ARTEMISIA: Minns inte. Jag var i pappas ateljé hela dagarna från det att jag bara var en liten boll som inte kunde gå själv. När jag kunde hålla i en spatel fick jag hjälpa till att blanda färger. Mina bröder hjälpte också till, men dom var talanglösa.

IDA MIROW: Du hjälpte din pappa att måla hans tavlor?

ARTEMISIA: Ja. Ingen stor konstnär målar sina tavlor själv.

IDA MIROW: Och när du var sjutton anställde din pappa en lärare åt dig?

ARTEMISIA: Jag vet vart du vill komma.

IDA MIROW: Agostino Tassi, din pappas vän?

ARTEMISIA: Du ställer samma frågor som alla andra.

IDA MIROW: Det är inte så lätt att vara originell. Allt är redan sagt.

ARTEMISIA: Sluta trycka ur dig klichéer.

IDA MIROW: Du vet att du har rätt att avbryta intervjun när du vill.

ARTEMISIA: Så generöst av dig.

IDA MIROW: Om du inte vill berätta om Agostino...

ARTEMISIA: ... så fortsätter du fråga tills jag berättat allt. Förlåt mig, jag måste faktiskt måla klart den här tavlan.

SCEN 3

TUZIA: Han är här!

ARTEMISIA: Vem då?

TUZIA: Agostino!

ARTEMISIA: Jaså han.

TUZIA: Spela inte oberörd. Tror du inte jag hört? Din pappa har anställt honom som din lärare!

ARTEMISIA: Hur kan du alltid veta allt.

TUZIA: Dom sa det i köket. Jag stod bakom dörren och lyssnade.

ARTEMISIA: Har du sett hur han målar? Han målar havet så att man får en kallsup bara av att titta på tavlorna.

TUZIA: Han är sexig också. Jag kikade genom fönstret.

ARTEMISIA: Gift dig med honom då.

TUZIA: Men alltså, Artemisia, vad kan han lära dig? Han målar båtar och vatten, men du gör ju något helt annat, liksom svårare. Du målar, vad ska jag säga, känslor.

ARTEMISIA: Vad är fel på båtar och vatten?

TUZIA: Hör du! Nu kommer han!

Tuzia kysser Artemisia på kinden och springer iväg.

AGOSTINO kommer in, tillsammans med COSIMO som går steget bakom och bär på väskor med målar material. Agostino inspekterar rummet och Artemisia. Cosimo börjar ställa upp stafflier och dukar.

ARTEMISIA: Agostino säger till mig att jag har potential, men han säger det så många gånger att jag slutar tro på det. Varje morgon går jag ner till ateljén för att stirra mig blind på miniatyrer och levande modeller och fruktfat och utsikten genom fönstret, som är den samma jag sett i alla år men som jag nu ska lära mig upptäcka på nytt: ett plommonträd, en mur, ett stråk med tvätt och en husfru som hänger linne på tork. Hela Rom stinker av skit och död, men lukter syns inte på taveldukar som bekant. Och tur är det, för annars skulle ingen av alla kardinaler, borgmästare och handelsresande vilja få sina porträtt målade, och då skulle jag och pappa få leva på gatan och käka duvlortar till middag. Var var jag, jo, Agostino! Som drillar mig i anatomi och perspektivlära varje dag till sent på kvällen. Våra modeller får jobba över när jag försöker fullända varje veck och skuggning på deras kroppar. Agostino fortsätter att säga åt mig att jag har potential, men jag blir mer och mer övertygad om att han säger det för att täcka över att jag håller på att springa ifrån honom. Potential är inte talang.

AGOSTINO: Potential är dynamiskt, och du vill väl inte stagnera?

ARTEMISIA: Orazio säger: underskatta inte Agostino. Konstakademin tar inte in kvinnliga elever, han är den bästa lärare du kan få. Tuzia undrar: har han friat än? Och så har vi dom nyfikna, som alltid ska sticka nosen i allt.

SCEN 4

IDA MIROW (*utanför scenen*): Va?

ARTEMISIA: Inget.

IDA MIROW: Jo säg.

ARTEMISIA: Säg vaddå? Jag har redan pladdrat öronen av mig själv och förmodligen alla andra här inne. Det finns inget att berätta.

IDA MIROW: Då skriver jag så. Artemisia säger: det finns inget att berätta. Inte ens att Agostino vid u-p-p-r-e-p-a-d-e t-i-l-l-f-ä-l-l-e-n försökte få till ensamma möten med dig i ditt hem?

ARTEMISIA: Jaså det dääääär. Jahaaaaaa.

IDA MIROW: Ska jag ta det härifrån?

ARTEMISIA: Nej, för all del, jag kör på.

IDA MIROW: Så vad säger Agostino?

ARTEMISIA: Agostino säger: inte mycket egentligen. Han låter sin hand vila onödigt länge på min när han lär mig någon ny teknik, står omotiverat nära med huvudet över min axel när han vill visa mig en särskilt intressant vinkel.

AGOSTINO: Artemisia, möt mig under plommonträdet.

ARTEMISIA: Han föreslår möten under plommonträdet, bakom trappan, i gången utanför köket. I ateljén är vi nästan aldrig ensamma, där finns hela tiden modeller och småpojkar som blandar färger och hushållerskor som skurar golven rena från färgstänk. (*Till Agostino:*) Nej, ikväll äter jag middag med pappa, och imorgon ska jag och Tuzia promenera tillsammans. Tuzia vill se mina skisser, hon undrar hur lektionerna går, om jag verkligen lär mig något eller om det är som hon sa, att jag är vida överlägsen Agostino.

Tuzia kommer in.

TUZIA: Hur går lektionerna?

ARTEMISIA: Bra. Ganska bra.

TUZIA: Ganska?

ARTEMISIA: Svårt att säga. Man lär sig genom sina misslyckanden och så vidare.

TUZIA: Jag har aldrig sett dig misslyckas.

ARTEMISIA: Jag måste vara en bedrövlig elev.

TUZIA: Kom och sy med mig i kväll. Du behöver vila ögonen från allt det där andra.

ARTEMISIA: Jag har aldrig förstått mig på kvinnor. Ni slappnar av genom att arbeta.

TUZIA: Du umgås för mycket med män. Låt bli att prata som en.

ARTEMISIA: Förlåt. Jag syr gärna med dig i kväll.

TUZIA: Kom till mitt rum efter middagen.

Tuzia kysser Artemisia på kinden och lämnar rummet. På väg ut möter hon Agostino, som kommer in tillsammans med Cosimo. Hon niger mot dom.

SCEN 5

ARTEMISIA: Jag kommer alldeles strax. Vänta utanför så kommer jag.

AGOSTINO: Varför låter du mig vänta?

ARTEMISIA: Jag kommer strax, sa jag.

AGOSTINO: Tror du jag har all tid i världen?

ARTEMISIA: JAG. KOMMER. STRAX.

Artemisia springer mot dörren. Cosimo ställer sig i vägen för henne och hon ramlar baklänges ner på golvet.

ARTEMISIA: TUZIA! TUZIA!

COSIMO: Lugna ner dig.

ARTEMISIA: Tuzia är precis utanför. Hon kommer när som helst.

COSIMO: Jag hör inga steg.

ARTEMISIA: TUZIA! Tuzia kommer och om hon ser att ni är ensamma med mig berättar hon det för min pappa. TUZIA!

AGOSTINO: Hon mötte oss i dörren. Eller hur Cosimo, visst mötte hon oss i dörren? Hon vet att vi är här inne. Så varför kommer hon inte?

ARTEMISIA: TUZIA! HJÄLP! HJÄLP MIG!

Agostino och Cosimo tar tag i Artemisia och sliter upp hennes klänning. Agostino våldtar henne. När han är klar försöker Cosimo göra det samma, men Artemisia sparkar honom i skrevet och han kan inte fullfölja våldtäkten. De lämnar Artemisia.

SCEN 6

Artemisia reser sig. Hon snör på sig sin klänning och rättar till tyget. Slätar till sitt hår.

ARTEMISIA: Är du nöjd nu?

Ida Mirow kommer in.

ARTEMISIA: Jag frågade: ÄR DU NÖJD N...

IDA MIROW: *(avbryter)* Jag hörde. *(Paus.)* Du vet att det var Tuzia som släppte in dom?

ARTEMISIA: Jag vet det nu.

IDA MIROW: Du kommer att få reda på det i rättegångprocessen.

ARTEMISIA: Är vi redan där?

IDA MIROW: Jag kanske går för snabbt fram. Berätta vad som händer nu.

Det knackar på dörren. Artemisia går för att öppna. Agostino tittar in.

AGOSTINO: Artemisia, jag älskar dig. Jag lovar att vi ska gifta oss. Jaha, tänker du nu. Du ska få se, du kommer att leva under mitt beskydd. Jag ska ge dig allt du behöver.

ARTEMISIA: Allt jag behöver?

AGOSTINO: Pengar, mat på bordet, kläder, ett hus med en stor och ljus ateljé, tjänstefolk.

ARTEMISIA: Och pappa då? Du är hans vän, vad tror du han säger?

AGOSTINO: Säger om vad? Vad är det som hänt, Artemisia? Inget som inte kan återställas. Din ära kommer att vara intakt! Snart friar jag till dig och då spelar inget av det som varit någon roll.

ARTEMISIA: Lovar du?

AGOSTINO: Artemisia Tassi, det kommer bli du, det ÄR du. Släpp in mig, fru Tassi. Knack knack!

Artemisia släpper in Agostino. Han kysser henne utan att hon svarar. Han har sex med henne. Ida Mirow ser på, halvt dold i ett hörn.

SCEN 7

Agostino har försvunnit.

ARTEMISIA: Pengar, kläder, äran intakt, och så ska jag måla hela dagarna.

IDA MIROW: Vad ska du måla?

ARTEMISIA: Ingenting.

IDA MIROW: Säg inte så.

ARTEMISIA: (*härmar*) Säg inte så!

IDA MIROW: Jag låter inte sådär.

ARTEMISIA: Har inte du en pjäs att skriva? Eller något annat att sysselsätta dig med? Jag vill gärna va ifred.

IDA MIROW: OK.

Ida Mirow försvinner. Det knackar på dörren.

ARTEMISIA: ATT MAN ALDRIG KAN FÅ LUGN OCH RO! VAD ÄR DET NU?

Orazio kommer in.

ORAZIO: Vad skriker du om?

ARTEMISIA: Ingenting.

ORAZIO: Ingenting? Det var lustigt. Köksan säger att hon hört dig skrika mer än en gång. Hur går lektionerna?

ARTEMISIA: Jag lär mig... inte så mycket.

ORAZIO: Jag misstänkte det.

ARTEMISIA: Var är Tuzia?

ORAZIO: Tuzia? Hon har inte varit hemma på länge. Hur så?

Artemisia skriker så högt att något nästan går sönder.

ARTEMISIA: Kläder och äran intakt. Agostino dröjer med frieriet. Faktum är att det aldrig inträffar. Pappa har sina informanter. Han gör en anmälan. Det blir rättegång. Jag infinner mig. I salen sitter Agostino och undviker min blick. Kläderna är åtminstone intakta.

SCEN 8

DOMSTOLEN: Vad är din relation till Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Han är min lärare. Det vet ni.

DOMSTOLEN: Vi tar det för protokollet. Hur gick det till när ni hade ert första sexuella möte?

ARTEMISIA: Han och Cosimo kom in på mitt rum...

DOMSTOLEN: Du var alltså ensam med två män i ditt sovrum?

ARTEMISIA: Nej, eller... det blev så. Tuzia var där men så gick hon.

DOMSTOLEN: Enligt Tassi släppte Tuzia in honom på ditt rum för att hon visste att du lustade efter honom. Han säger att ni vid upprepade tillfällen haft sexuellt umgänge som du tagit initiativ till. Han säger vidare att du haft flera kättiska förhållanden med andra män, män du knappt ens kände, män som arbetat med dig i studion, män du träffat på gatan.

ARTEMISIA: Han sa att han skulle gifta sig med mig.

DOMSTOLEN: Vi har sätt att ta reda på sanningen, fröken Gentileschi, det vet du.

ARTEMISIA: Var är Tuzia?

DOMSTOLEN: Vi har förhört Tuzia. Hon säger att det var hon som släppte in Tassi till dig.

ARTEMISIA: Var är hon?

DOMSTOLEN: Det hör inte hit. Varför släppte hon in Tassi till dig?

ARTEMISIA: Jag vet inte.

DOMSTOLEN: Visste hon att du ville ha en sexuell relation med honom?

ARTEMISIA: Jag vet inte.

DOMSTOLEN: Fröken Gentileschi, du är medveten om att Agostino Tassi är en gift man. Han hade inte under några omständigheter kunnat gifta sig med dig.

ARTEMISIA: Det sa han aldrig.

DOMSTOLEN: Resultatet från våra undersökningar visar att du inte är oskuld. Av din anatomi att döma är det uppenbart att du haft flertalet relationer med olika män.

ORAZIO: Min dotter är ren. Hon har blivit nersolkad av en man som lovat henne giftermål på falska grunder. Artemisia ljuger inte.

DOMSTOLEN: Herr Gentileschi, vi har metoder.

SCEN 9

ARTEMISIA: Tumskraven är ett tortyrredskap som kan ha många utformningar. Den kan bestå av två plattor som sitter ihop med skruvtvingar i ändarna. När man drar åt tvingarna närmar sig plattorna varandra. En enklare variant, som har ungefär samma effekt, kan man få med bara en bit snöre. Man ber föremålet för tortyren att hålla samman sina händer. Så tvinnas tråden kring fingrarna. Jag håller samman mina händer. Tråden tvinnas kring fingrarna.

DOMSTOLEN: Har du blivit våldtagen av Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Dom tar tag i trådändarna och drar åt. Det svider till över mina knogar.

DOMSTOLEN: Har du blivit våldtagen av Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Hårdare. Blod sipprar fram.

DOMSTOLEN: Har du blivit våldtagen av Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Jag undrar hur länge det kommer dröja innan jag kommer kunna måla igen.

DOMSTOLEN: Har du blivit våldtagen av Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Mina handryggar är blanka av blod. Det känns som om fingrarna ska lossna från sina fästen. Jag känner benen i dom krossas, eller kanske hör jag det.

DOMSTOLEN: Har du blivit våldtagen av Agostino Tassi?

ARTEMISIA: Aldrig trodde jag att en bit snöre kunde ha sån effekt.

SCEN 10

IDA MIROW: Vad målar du?

ARTEMISIA: Jaså, där är du. Jag trodde du stuckit för länge sen.

IDA MIROW: Vad målar du?

ARTEMISIA: Jag är inte döv. Det är Lucretia. Titta inte på mig sådär.

IDA MIROW: Berätta om Lucretia.

ARTEMISIA: Hon ligger i sin säng och sover när kungasonen Sextus tar sig in i hennes kammare. Skuggorna döljer hans ansikte. Han väcker Lucretia med draget svärd. Du får välja, säger han. Antingen låter du mig knulla dig, eller så skär jag upp dig från navel till halsgrop. Och så säger jag till din man att jag hittat dig i säng med en älskare. Lucretia låter sig våldtas. Vad ska hon göra? När Sextus lämnat henne skickar hon efter sin man och sin far och berättar vad som har hänt. Dom svär att dom ska utkräva hämnd på Sextus och hans familj, att dom ska ge Lucretia hennes ära tillbaka, som om äran var ett föremål man kunde plocka upp från marken där den fallit. Lucretia skrattar dom i ansiktet och tar fram en kniv som hon hållit gömd i vecken på sin klänning. Hon sticker den rakt i hjärtat på sig själv och faller död ner där inför dom.

IDA MIROW: Du vann rättegången.

ARTEMISIA: Som om det var en tävling.

IDA MIROW: Men man säger så. Du vann.

ARTEMISIA: Ja, dom trodde mig till slut.

IDA MIROW: Hur gick det med dina händer?

ARTEMISIA: Dom läkte. Saker brukar göra det.

IDA MIROW: Vad hände med Tuzia?

ARTEMISIA: Jag vet inte.

IDA MIROW: Vet du verkligen inte?

ARTEMISIA: Jag bryr mig inte.

IDA MIROW: Nähä.

ARTEMISIA: Jag hör på dig att du inte tror mig.

IDA MIROW: Jaha. Hur går det med måleriet?

ARTEMISIA: Bra.

IDA MIROW: Så säger du alltid.

ARTEMISIA: Det är alltid sant.

IDA MIROW: Jag vet.

SCEN 11

ARTEMISIA: Jag sänker ner min kropp i ett kar med ångande hett vatten. Skrubbar huden rödflammig. Kammar igenom håret hundra gånger och snurrar det kring huvudet i dom stiligaste flätorna jag förmår. På med underkjol, linne och en glänsande, hal klänning. Brudkrona på huvudet. Iväg till kyrkan, där min trolovade väntar. Pappa håller vad han lovar. Den här unge mannen fiskade han fram fortare än någon hann blinka. Ryktena sprider sig på gatorna. Alla vet, alla har hört, om inte mina skrik så viskningarna om vad som hände i Gentileschis ateljé. Unga fröken Gentileschi, har man hört på maken. Rom stinker värre än någonsin, jag kan knappt andas. Folk är alldeles för bra på att prata. Dom pratar till och med i kyrkan när jag och pojken blir man och hustru. Dom pratar när jag packar mina kistor och lastar in dom i kärran. Jag är nu Artemisia Stiattesi, gift med Pierantonio Stiattesi. Jag lämnar min pappas Rom för min makes Florens. Folk har lika dåligt minne som dom har snabba tungor, så snart kommer dom att sluta prata, kan man ju hoppas.